

Homenatge a la pesseta

J. M. i C.

La història social es reflecteix directament en l'ús de les llengües. Aquestes canvien sobretot a causa de les variacions que s'esdevenen en la realitat. L'actualitat ens n'ofereix un exemple tangible i clar: d'una banda, cap enciclopèdia no pot definir el concepte **Europa** de la mateixa manera que abans que s'acomplís l'objectiu de la UE; de l'altra, el mot ha minvat en la freqüència d'ús, justament perquè ha estat notablement desplaçat per la locució **Unió Europea**. Una de les conseqüències que ha comportat el projecte nou és l'establiment d'una moneda única: l'**euro**; i, en la llengua, la incorporació, doncs, d'aquesta nova paraula, la qual substitueix la que servia per a denominar les monedes específiques de cada comunitat. La llengua catalana, com totes les de l'Estat espanyol, perd la **pesseta**; una forma que no és improbable que tingués l'origen justament en el nostre idioma: podria tractar-se d'un diminutiu de **peça** (**peceta**), que en passar al castellà hauria canviat la -c- en -s- (-ss-); tanmateix, no es pot descartar que fos un diminutiu de *peso*. La pèrdua lèxica no s'atura aquí ni de bon tros, perquè amb aquesta desapareixen els derivats: **pesseter -a** 'persona que no mira altra cosa que el guany' o les variants familiars **pela** i **rossa**. Se'ns en van les formes que es refereixen a les seves fraccions: **ral** 'vint-i-cinc cèntims', que avui ja era obsoleta pel canvi del valor de la moneda, i **cèntim** 'centèsima part de la pesseta', nom igualment poc usat per la mateixa raó, el qual restarà, si de cas, amb el sentit de 'centèsima part de l'euro'; i la que al·ludeix a la suma de cinc pessetes: **duro**. Els nostres avis comptaven amb cèntims, amb rals i amb duros: *Això val tants rals, tants duros*, etc.

Essent el diner un element tan condicionant en la vida de les persones, les llengües han creat una quantitat considerable d'estereotips i de refranys que hi fan referència, els quals també es perdran progressivament: **canviar la pesseta** 'vomitar', **sopar de duro** 'fet de poca volada explicat com a magnífic', etc.

Els futurs diccionaris segurament que mantindran *pesseta, ral, duro*, com avui hi trobem **maravedís**, posem per cas. Però serà un record històric. Nogensmenys, amb el pas dels anys, cada llengua d'Europa, tot i compartir una sola moneda, crearà locucions i proverbis nous d'acord amb les respectives idiosincràsies, perquè, com diríem encara avui, *la pela és la pela*.

[*Món Empresarial*, febrer 2002]